

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Кафедра психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри психології
О. Д. Сафін
“ 29 ” серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВВЗ.3.04 КОНФЛІКТОЛОГІЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 013 Початкова освіта

(шифр і назва напрямку підготовки/спеціальності)

Освітньо-професійна програма Початкова освіта. Дошкільна освіта

(назва освітньої програми)

Факультет/інститут початкової освіти

(назва факультету/інституту)

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Конфліктологія» для студентів спеціальності
013 Початкова освіта

Розробник: кандидат психол. наук, доцент І. О. Вахоцька _____

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології _____

Протокол № 1 від “29” серпня 2019 року

Завідувач кафедри психології _____

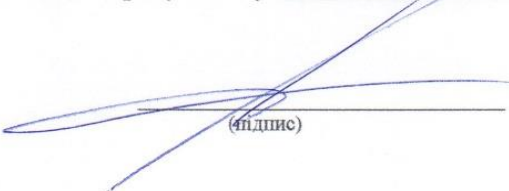

_____ (підпис)

(Сафін О. Д.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії
факультету початкової освіти _____

Протокол № 1 від “30” серпня 2019 року

Голова науково-методичної комісії факультету початкової освіти _____

_____ (підпис)

(Ящук О. М.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки/спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <u>01 Освіта</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
Модулів – 1	Спеціальність <u>013 Початкова освіта</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		2 –й	2 –й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – реферати, наукові статті		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		4-й	3-й, 4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній ступінь <u>бакалавр</u>	Лекції	
		16 год	4 год
		Семінарські	
		14 год	6 год
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		60 год	80 год
		Індивідуальні завдання	
–	–		
Вид контролю			
залік	залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33/67

для заочної форми навчання – 11/89

2. Мета навчальної дисципліни

Мета: формування у майбутніх практичних психологів умінь психологічного аналізу особистостей та міжособистісних взаємин у групах, визначення засобів оптимального впливу на працівників для створення належного соціально-психологічного клімату в колективі, отримання студентами теоретичних знань з конфліктології, оволодіння студентами знань щодо витоків та причин

виникнення конфліктів, виявлення закономірностей їх розвитку, можливих моделей управління та розв'язання конфліктів, а також оволодіння практичними навичками врегулювання конфліктів різних рівнів та боротьби з наслідками стресу як побічного явища конфліктних ситуацій. Запорукою успішного розвитку будь-якої соціальної системи є, перш за все, конструктивне, цивілізоване вирішення гострих суперечностей.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такою компетентністю:

ЗК 3. Дослідницько-практична. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності педагога. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.

ЗК 9. Адаптивна. Здатність до адаптації в професійно-педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають навчання, розвиток і виховання молодших школярів (або дітей раннього і дошкільного віку), спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією закладу освіти й колегами.

Очікувані результати навчання:

ПРН 6. Володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи (або дітьми раннього і дошкільного віку) та стратегії їх урахування в процесі навчання, розвитку й виховання учнів.

ПРН 18. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

ПРН 19. Створювати рівноправний і справедливий клімат в освітньому закладі незалежно від соціально-культурно-економічного контексту.

3. Мова навчання:

Мова навчання: українська

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання конфліктології

Тема 1. Вступ до конфліктології.

Історичні передумови виникнення конфліктології. Еволюція конфліктологічних поглядів в історії філософсько-соціологічної думки. Особливості розвитку поглядів на конфлікт в стародавні часи; середні віки; епоху Відродження; новий час та Епоху Просвітництва. Погляди на природу конфлікту в першій половині XIX ст.. Теоретичні та соціально-історичні передумови виникнення конфліктології в другій половині XIX та в XX ст.. Виникнення та розвиток конфліктології як теорії так і практики (1950-1980-ті роки). Поняття про конфлікт; основні значення терміну конфлікт. Галузі науки, що займаються конфліктами: соціологія і соціальна психологія, історія, філософія, політологія, економіка, правознавство і державознавство.

Предмет конфліктології. Зв'язок конфліктології з іншими науками. Соціологічне вивчення конфліктів. Психологічне вивчення конфлікту (біхевіористичне тлумачення конфлікту). Соціально-психологічний підхід до вивчення конфліктів.

Проблема визначення конфлікту.

Тема 2 . Методи дослідження конфліктів у психології.

Підхід, що опирається на експериментальне конструювання конфліктної ситуації переважно в лабораторних умовах (прості конфліктні ігри, різні ситуації, що моделюють зіткнення).

Вивченні таких конфліктних явищ у групах (колективах), як напруженість у взаєминах, можливість агресивної поведінки окремих осіб, наявність осіб (мікрогруп) з негативною спрямованістю тощо. Особистісні опитувальники й тести, а також варіанти соціологічного опитування. Історичний підхід у вивченні конфліктів (метод ретроспективи).

Змістовий модуль 2. Конфлікти та конфліктна взаємодія

Тема 3. Причини, функції та класифікація конфліктів.

Групи причин конфліктів: розбіжності у цілях, знаннях, емоційні причини. Розподіл ресурсів, взаємозалежність задач, відмінності в уявленнях і цінностях, низький рівень комунікації, незбалансованість робочих місць, неправильний контроль, відмінності в манері поведінки і життєвому досвіді, відсутність пошани до авторитетних у групі осіб, недостатня мотивація як причини конфліктів.

Типи конфліктів: за носіями суперечності (міжособистісний, внутрішньоособистісний, міжгруповий); за мотивацією учасників (прагматичні, особисті), за статусом учасників (горизонтальні, вертикальні); за наявністю насильства; за доцільністю; за функцією (деструктивні, конструктивні); за масштабом цілей (особисті, суспільні, групові); за емоційністю; за кількістю учасників (діадні; локальні; загальні; міжгрупові); за динамікою відповідно до її етапів; за тактичною корисністю (виправдані, невиправдані); за етичністю форм прояву.

Функції конфліктів. Конструктивні функції (інформаційно-пізнавальна, інтеграційна, стимулювання адаптації). Дисфункціональні наслідки конфлікту (прагнення вийти з соціальної групи, зростання плинності кадрів, зниження продуктивності спільної діяльності, поганий психічний стан, погіршення співпраці у майбутньому, посилення інтеграції членів певної групи та непродуктивної конкуренції останньої з іншими групами, згорання взаємодії і спілкування, зсув цілей, збільшення ворожості).

Психологічна характеристика конфлікту. Зовнішні ознаки конфлікту (просторові, часові межі). Внутрішньосистемні та внутрішні параметри конфлікту. Динаміка розвитку конфлікту. Гострота конфлікту. Умови конфлікту.

Тема 4. Механізми виникнення конфліктів.

Психологічна структура конфлікту: конфліктна ситуація та інцидент. Складові конфліктної ситуації: об'єкт конфлікту, сторони конфлікту, зовнішня і внутрішня позиції учасників конфлікту. Особистісні умови виникнення конфліктної взаємодії. Поняття про ініціатора конфлікту.

Наявність конфліктної ситуації, привід чи інцидент, конфліктогени як компоненти механізму виникнення конфлікту. Формули виникнення конфліктів (за Шейновим В.П.): накопичення конфліктогенів: наявність конфліктної ситуації та приводу; накопичення конфліктних ситуацій.

Фактори ескалації конфлікту. Поняття про конфліктогени. Механізми реакції особистості на конфліктогени. Негативна роль конфліктогенів у спілкуванні.

Свідомі та несвідомі причини використання конфліктогенів (обмежений лексичний запас, низький рівень розвитку мовлення, брак тактовності, делікатності, проникливості, недостатнє володіння механізмами взаєморозуміння). Типи конфліктогенів: прагнення до зверхності; прояви агресивності; прояви егоїзму.

Схеми блокування конфліктогенів. Робота психолога по розкриттю деструктивних наслідків використання конфліктогенів для особистості. Способи стримування агресії: пасивний, активний, логічний. Розвиток механізмів сприйняття людини людиною та тренінги комунікабельності як шлях подолання егоїзму.

Тема 5. Індивідуально-особистісні чинники психологічних конфліктів.

Конфліктність особистості. Риси-фактори конфліктності особистості: неадекватна самооцінка, прагнення домінувати, консерватизм мислення, зайва принциповість і прямолінійність, емоційні якості, тривожність, агресивність, упертість, дратівливість. Форми конфліктної поведінки залежно від індивідуального рівня конфліктності особистості: активно-конфліктна поведінка (виклик); пасивно-конфліктна поведінка (відповідь на виклик); конфліктно-компромісна поведінка; компромісна поведінка. Типи конфліктних особистостей: демонстративні, ригідні, некеровані, педантичні, раціоналісти, безвольні.

Типи поведінки особистості у конфліктній ситуації. Стратегії поведінки в конфліктній ситуації за К.У.Томасом і Р.Х.Кілменном (1972). Ознаки їх виділення:

пасивність або активність поведінки; орієнтованість на співпрацю з партнером або відокремлення від нього. Характеристика стратегій пристосування, компромісу, співпраці, ігнорування, суперництва або конкуренції. Раціональне використання того або іншого стилю залежно від конкретної ситуації та характеру людини. Стили конфліктної поведінки за М.Пірен (1997): суперництво; самооборона (водночас ухилення і пристосування); співробітництво (включає колаборацію).

Діагностика індивідуального стилю поведінки у конфліктній ситуації. Сітка Томаса-Кілменна, її структура та можливості використання.

Змістовий модуль 3. Психологічна характеристика різних типів конфліктів

Тема 6. Внутрішньоособистісний (інтраособистісний) конфлікт.

Особливості і види внутрішніх конфліктів особистості. Поняття про особистісний конфлікт, його відмінність від кризи. Ознаки особистісного конфлікту. Різновиди особистісного конфлікту. Мотиваційний конфлікт, його типи за К. Левінім (еквівалентний, вітальний, амбівалентний). Когнітивний конфлікт, його будова та роль у пізнавальній діяльності особистості. Рольовий конфлікт, його типи (міжрольові, внутрішньорольові).

Психоаналітичні теорії внутрішніх конфліктів. Природа особистісних конфліктів за З. Фрейдом: суперечність інстинктів еросу і танатоса. Відображення конфліктної природи людини в поглядах З.Фрейда на структуру особистості. Механізми захисту від внутрішніх конфліктів.

Теорія комплексу неповноцінності Альфреда Адлера (1870-1937). Шляхи подолання: розвиток «соціального почуття», стимуляція власних здібностей з метою досягнення переваги над іншими. Вчення про екстраверсію та інтроверсію Карла Юнга (1875-1961). Концепція «екзистенціальної дихотомії» Еріха Фромма (1900-1980). Теорія психосоціального розвитку Еріка Еріксона (1902-1994).

Форми прояву і способи подолання внутрішніх конфліктів. Схема подолання: виявлення факту конфлікту, визначення його типу і причин; підбір та застосування відповідного способу подолання. Форми прояву (неврастенія, ейфорія, регресія, проєкція, номадизм, раціоналізм. Стратегії виходу із особистісного конфлікту. Способи подолання внутрішніх конфліктів (заперечення, компроміс, уникнення, переорієнтація, сублімація, ідеалізація, витіснення, корекція).

Тема 7. Попередження і вирішення внутрішньоособистісних конфліктів.

Прогнозування і профілактика внутрішньоособистісних конфліктів: сутність, підходи та напрями. Профілактика внутрішньоособистісних конфліктів. Наслідки внутрішньоособистісних конфліктів. Поняття суїцидальної поведінки. Суїцидент. Типи суїцидальної поведінки.

Тема 8. Міжособистісний та міжгруповий конфлікти.

Поняття міжособистісного конфлікту і його особливості. Зв'язок міжособистісних конфліктів з іншими типами конфліктів. Відмітні особливості міжособистісних конфліктів. Основні типи міжособистісних конфліктів за сферами їх прояву: колектив (керівник-підлеглий, між підлеглими); сім'я (подрожні

конфлікти; батьки-діти; подружжя-родичі); суспільство (громадянин-суспільство, громадянин - урядовець).

Причини і чинники міжособистісних конфліктів. Типи міжособистісних конфліктів за їх причинами: ціннісні, конфлікти інтересів; конфлікти етикету; нереалістичні конфлікти. Чинники конфлікту за В. Лінкольном: інформаційні (неприйнятність інформації для однієї із сторін); поведінкові (недоречність, грубість, нетактовність і тлі.); міжособистісні (незадоволеність від взаємодії між сторонами); ціннісні (протилежність принципів поведінки); структурні фактори (відносно стабільні об'єктивні обставини).

Управління міжособистісними конфліктами. Внутрішній (ефективне спілкування і раціональна поведінка в конфлікті) і зовнішній аспекти управління конфліктами (управлінська діяльність з боку керівника) Етапи зовнішнього управління конфліктами (прогнозування, попередження; регулювання; вирішення конфлікту). Врахування причин і чинників конфлікту, характеру міжособистісних відносин конфліктантів при управлінні конфліктами.

Поняття міжгрупового конфлікту і його особливості. Різновиди міжгрупових конфліктів (між організаціями, між керівництвом і підлеглими, між формальними та неформальними групами). Причини міжгрупових конфліктів (реальна та соціальна конкуренція). Феномени, характерні для міжособистісних конфліктів («деіндивідуалізація», соціальне, міжгрупове порівняння; групова атрибуція).

Внутрішньогрупові міжособистісні процеси як причини міжгрупового конфлікту. Розшарування в межах групи.

Нормативні групові конфлікти. Конфлікти між лідерами, між неформальним лідером і керівником групи.

Змістовий модуль 4. Теорія і практика розв'язання конфліктів.

Тема 9. Психодіагностика, прогнозування та профілактика конфліктів.

Сутність і значення процесів профілактики та запобігання виникненню конфліктів. Передумови успіху, труднощі профілактики та запобігання конфліктам. Технологія профілактики й запобігання конфліктам. Ієрархія причин конфлікту. Групування факторів конфліктів за об'єктивно-суб'єктивними ознаками. Напрями профілактики й запобігання конфліктам. Інструменти профілактики й запобігання конфліктам. Оптимальні управлінські рішення як умова запобігання виникненню конфліктів. Способи та прийоми впливу на поведінку опонентів. Психокорекція поведінки членів колективу з боку керівника. Розробка способів досягнення безконфліктних взаємин працівників у процесі трудової діяльності. Інструменти управління емоціями у профілактиці й запобіганні конфліктам.

Тема10. Конфлікт і стрес. Стресостійкість як засіб запобіганням конфліктам.

Поняття стресу та його класифікація. Психологічна допомога та самопомога при розвитку стресу. Психологічні кризи, що виникають в результаті конфлікту. Проблема розуміння в комунікації. Методи психолінгвістичного аналізу. Аргументація як можливість управління емоційним станом людини.

Тема 11. Переговори як спосіб вирішення конфліктів.

Поняття про переговори. Рівні ведення переговорів: по сутності справи, щодо процедури ведення переговорів. Роль посередника у веденні переговорів. Етапи переговорів: підготовчий, початковий, пошук прийняттого рішення, завершення. Завдання та зміст етапів у переговорах.

Загальні підходи до переговорів. Позиційний підхід. Стили позиційного підходу: м'який та жорсткий. Фактори ефективності стилів позиційного підходу до переговорів.

Принциповий підхід (зосередження переговорів на суті проблеми). Основні правила принципового підходу. Розробка базових елементів переговорів при принциповому підході: люди, інтереси, варіанти, критерії. Стадії переговорів на основі принципового підходу: аналіз, планування і дискусія.

Моделі поведінки у переговорах. Типи поведінки учасників переговорів: уникаючий, поступливий, заперечуючий, наступаючий. Характеристика типів поведінки. Адекватний стиль спілкування для різних типів поведінки у переговорах. Стратегії та тактики переговорів. Тип стратегії переговорів: вииграш-програш, програш — вииграш, програш — програш, вииграш — вииграш. Стратегічні цілі, тактики поведінки, чинники цих типів.

Тактики переговорів: удавана співпраця, дезорієнтація партнера, провокація почуття жалості у партнера, ультимативна тактика, тактика завоювання поступок.

Поняття про посередництво. Позиція посередника. Посередницькі ролі: радника-конфліктолога, неформального посередника. Переваги технології посередництва. Варіанти організації посередництва: диз'юнктивний (роз'єднувальний); кон'юнктивний (об'єднувальний); змішаний.

Прийоми посередництва. Правила технології посередництва. Етапи посередництва: підготовка, сесія, завершення. Зміст окремих етапів посередництва та характерні для них прийоми: постанова, рекомендація, «човник», контролер процесу, провайдер процесу, радник щодо змісту, радник процесу, самоспрямованість

Тема 12. Конфлікти в сім'ї

Особливості шлюбно-сімейних і родинних відносин. Значення любові для шлюбно-сімейних відносин. Висока вибірковість, глибока зануреність їх суб'єктів, контакт між ними на всіх можливих рівнях (психофізіологічному, психологічному, фізичному) — ознаки відносин на основі любові. Подружні взаємовідносини — сукупність соціально регламентованих відносин між шлюбними партнерами. Функції шлюбу. Родинні відносини.

Специфіка сімейних конфліктів. Частота сімейних конфліктів, їх особливості: за предметом (міжособистісні відносини на основі любові, кровної спорідненості; правові і етичні зобов'язання щодо функцій сім'ї), за причинами; за чинниками мікросередовища (матеріальне положення сім'ї, зайнятість на роботі; неможливість нормального працевлаштування подружжя або інших членів сім'ї; тривала відсутність житла тощо); за динамікою (підвищена емоційність, швидкість

протікання); за формами протиборства (докори, образи, сварка, сімейний скандал, порушення спілкування і т. п.); за способами подолання (примирення, досягнення згоди, полагодження відносин на основі взаємних поступок, розлучення і ін.). Важкі соціальні наслідки сімейних конфліктів.

Класифікація сімейних конфліктів: за суб'єктами конфлікту (подружні, між батьками і дітьми, між родичами); за джерелом (ціннісні, позиційні, сексуальні, емоційні, гос-подарсько-економічні); за поведінкою конфліктуючих сторін (відкриті, приховані).

Умови стабільності подружніх відносин: взаєморозуміння, сумісність різних рівнів (фізіологічна, ділова, психоемоційна), зацікавленість один одним, привабливість. Характеристики партнерів та функціональної структури сім'ї у щасливих та нещасливих шлюбах. Прогнозування успішності шлюбу. Кризи розвитку сім'ї.

Попередження і вирішення сімейних конфліктів. Шляхи попередження: формування психолого-педагогічної культури; виховання дітей з урахуванням їх індивідуально-психологічних і вікових особливостей; організація сім'ї на засадах рівноправності; формування сімейних традицій; розвиток взаємодопомоги; формування культури спілкування. Конструктивні шляхи подолання сімейних конфліктів (досягнення згоди із спірних питань); неконструктивні форми (припинення спілкування, позбавлення батьківських прав, розлучення).

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Загальні питання конфліктології													
Тема 1. Вступ до конфліктології	8	2	–	–	–	6	7	–	–	–	–	7	
Тема 2. Методи дослідження конфліктів у психології	4	–	–	–	–	4	6	–	–	–	–	6	
Разом за змістовим модулем 1	12	2	–	–	–	10	13	–	–	–	–	13	
Змістовий модуль 2. Конфлікти та конфліктна взаємодія													
Тема 3. Причини, функції та класифікація конфліктів	8	2	2	–	–	4	7	–	–	–	–	7	
Тема 4. Механізми виникнення конфліктів	8	2	2	–	–	4	7	–	–	–	–	7	
Тема 5. Індивідуально-особистісні чинники психологічних конфліктів	8	2	2	–	–	4	8	–	2	–	–	6	
Разом за змістовим модулем 2	24	6	6	–	–	12	22	–	2	–	–	20	
Змістовий модуль 3. Психологічна характеристика різних типів конфліктів													
Тема 6. Внутрішньоособистісний (інтраособистісний) конфлікт	8	2	2	–	–	4	6	–	–	–	–	6	
Тема 7. Попередження і вирішення внутрішньоособистісних конфліктів	6	–	–	–	–	6	9	2	–	–	–	7	
Тема 8. Міжособистісний та міжгруповий конфлікти	8	2	2	–	–	4	9	–	2	–	–	6	
Разом за змістовим модулем 3	22	4	4	–	–	14	23	2	2	–	–	19	
Змістовий модуль 4. Теорія і практика розв'язання конфліктів													
Тема 9. Психодіагностика, прогнозування та профілактика конфліктів	6	–	–	–	–	6	7	–	–	–	–	7	
Тема 10. Конфлікт і стрес. Стресостійкість як засіб запобігання конфліктам	10	2	2	–	–	6	9	2	–	–	–	7	
Тема 11. Переговори як спосіб вирішення конфліктів	8	2	–	–	–	6	7	–	–	–	–	7	
Тема 12. Конфлікти в сім'ї	8	–	2	–	–	6	9	–	2	–	–	7	
Разом за змістовим модулем 4	32	4	4	–	–	24	32	2	2	–	–	28	

Усього годин	90	16	14	–	–	60	90	4	6	–	–	80
Модуль 2												
ІНДЗ	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Усього годин	90	16	14	–	–	60	90	4	6	–	–	80

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Причини, функції та класифікація конфліктів	2	–
2	Механізми виникнення конфліктів	2	–
3	Індивідуально-особистісні чинники психологічних конфліктів	2	2
4	Внутрішньоособистісний конфлікт	2	–
5	Міжособистісний та міжгруповий конфлікти	2	2
6	Конфлікт і стрес. Стресостійкість як засіб запобігання конфліктам	2	–
7	Конфлікти в сім'ї	2	2
Разом		14	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Вступ до конфліктології	6	7
2	Методи дослідження конфліктів у психології	4	6
3	Причини, функції та класифікація конфліктів	4	7
4	Механізми виникнення конфліктів	4	7
5	Індивідуально-особистісні чинники психологічних конфліктів	4	6
6	Внутрішньоособистісний(інтраособистісний) конфлікт	4	6
7	Попередження і вирішення внутрішньоособистісних конфліктів	6	7
8	Міжособистісний та міжгруповий конфлікти	4	6
9	Психодіагностика, прогнозування та профілактика конф- ліктів	6	7
10	Конфлікт і стрес. Стресостійкість як засіб запобігання конфліктам	6	7
11	Переговори як спосіб вирішення конфліктів	6	7
12	Конфлікти в сім'ї	6	7
Разом		60	80

8. Індивідуальні завдання

Тема 1. Вступ у конфліктологію.

Завдання для самостійної роботи:

- 1 Актуальні проблеми конфліктології.
2. Характеристика конфлікту як соціально - психологічного феномена.
3. Види конфліктів.
4. Конструктивні та деструктивні функції конфлікту.
5. Ознайомитись з методиками визначення психічного стану особистості.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Основні етапи еволюції конфліктологічних поглядів в історичному аспекті.
2. Сучасні проблеми розвитку конфліктології.
3. Основні типи конфліктогенів і форми їх прояву.
4. Причини виникнення і способи врегулювання конфліктів в педагогічному колективі.
5. Прогнозування і попередження виникнення конфліктів в школі.

Тема 2. Феноменологія конфлікту

Завдання для самостійної роботи:

1. Основні фази конфлікту.
2. Особливості діалогу у різноманітних фазах конфлікту.
3. Способи нейтралізації конфлікту у демонстративній фазі.
4. Емоційність як характеристика поведінки у конфлікті.
5. Характеристика структурних елементів конфлікту.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Конфлікт як норма життя.
2. Сутність конфлікту та його структура.
3. Процес розвитку конфлікту.
4. Характеристика конфлікту як соціально-психологічного феномена.
5. Структурні елементи конфлікту.

Тема 3. Соціальні конфлікти

Завдання для самостійної роботи:

1. Конфлікти в суспільстві: економічні, політичні, соціальні, духовні.
2. Конфлікти поколінь.
3. Конфлікти батьків та дітей, з друзями, інтимні конфлікти та ін.
4. Зв'язок конфлікту з хворобою дитини та девіантною поведінкою.
5. Профілактика сімейних конфліктів.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Причини виникнення і способи врегулювання економічних конфліктів.
2. Причини виникнення і способи врегулювання політичних конфліктів.
3. Причини виникнення і способи врегулювання соціальних конфліктів.
4. Причини виникнення і способи врегулювання духовних конфліктів.
5. Причини виникнення і способи врегулювання сімейних конфліктів.

Тема 4. Внутрішньоособистісні конфлікти

Завдання для самостійної роботи:

1. Сімейні міжособистісні, внутрішньоособистісні конфлікти та їх причини.
2. Взаємозв'язок міжособистісних конфліктів з внутрішньоособистісними та груповими конфліктами.
3. Причини внутрішньоособистісних конфліктів.
4. «Я»- концепція особистості та конфлікти.
5. Роль рівня домагань особистості у конфліктних ситуаціях.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Форми прояву і способи вирішення внутрішньоособистісних конфліктів.

2. Погляди З.Фрейда на природу внутрішньоособистісних конфліктів.
3. Психологічні концепції внутрішньоособистісних конфліктів.
4. Вчення К.Юнга про природу внутрішньоособистісних конфліктів.
5. Основні підходи до вивчення рольових конфліктів в психології.

Тема 5. Поведінка людей в конфлікті.

Завдання для самостійної роботи:

1. Основні напрямки керування конфліктом: попередження, профілактика, послаблення, розв'язання.
2. Принципи (стратегії) розв'язання конфлікту: розуміння, передбачення.
3. Тактика розв'язання конфлікту.
4. Характеристика стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях.
5. Ознайомитись з методикою вивчення стратегій поведінки особистості.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Основні моделі поведінки в конфліктній взаємодії.
2. Технології раціональної поведінки в конфлікті.
3. Стратегії поведінки людей в конфлікті.
4. Конфлікт поколінь.
5. Особливості поведінки конфліктної особистості в колективі.

Тема 6. Особистісні стилі поведінки учасників конфлікту

Завдання для самостійної роботи:

1. Стратегії поведінки особистості в конфліктних ситуаціях.
2. Вибір оптимальної стратегії поведінки в конфліктній ситуації.
3. Різновиди стратегії поведінки особистості в конфліктних ситуаціях: ухилення, підкорення, боротьба і компроміс.
4. Орієнтація на співробітництво.
5. Прийоми особистої регуляції: переоцінка, ідеалізація, дискредитація, стимуляція.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Жорсткий стиль поведінки в конфліктній ситуації.
2. Вирішення конфліктної ситуації за допомогою стилю конкуренції.
3. Стиль ухилення як конструктивний стиль поведінки людини в конфлікті.
4. Умови використання стилю компромісу у вирішенні конфліктів.
5. Стиль співробітництва у вирішенні конфліктної ситуації.

Тема 7. Конфліктні взаємодії.

Завдання для самостійної роботи:

1. Основні види педагогічних конфліктів.
2. Специфіка проходження педагогічних конфліктів.
3. Психопрофілактика педагогічних конфліктів у школі.
4. Роль шкільного психолога у вирішенні педагогічних конфліктів.
5. Правила взаємодії в конфліктних ситуаціях.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Основні види впливу в конфлікті та їх характеристика.
2. Деструктивні прийоми в обговоренні конфліктної ситуації.

3. Маніпулятивні впливи в конфлікті.
4. Поняття «справедливість-несправедливість» в психології, філософії, етиці.
5. Правила та закономірності взаємодії людей в конфліктних ситуаціях.

Тема 8. Міжособистісні і групові конфлікти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Основні напрямки керування конфліктом.
2. Основні принципи розв'язання конфлікту.
3. Дати характеристику особливостям міжособистісним конфліктам.
4. Розкрити основні причини між особистісних та групових конфліктів.
5. Дати характеристику тактичним діям розв'язання конфлікту.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Психологічний зміст управлінської діяльності по врегулюванню і вирішенню міжособистісних конфліктів.
2. Форми прояву і способи вирішення міжгрупових конфліктів.
3. Особливості міжособистісних конфліктів та стратегії керування ними.
4. Взаємозв'язок міжособистісних конфліктів з внутрішньоособистісними та міжгруповими.
5. Класифікація міжособистісних конфліктів.

Тема 9. Конфлікти в організаціях.

Завдання для самостійної роботи:

1. Основні ознаки сучасного виробничого конфлікту.
2. Конвейєрне виробництво та виробничі конфлікти.
3. Позиційні конфлікти.
4. Конфлікти справедливості.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Конструктивний розвиток конфліктів.
2. Деструктивний розвиток конфліктів.
3. Причини виникнення конфліктів в організаціях.
4. Профілактика розвитку конфліктів в організаціях.
5. Основні типи конфліктів в організаціях.

Тема 10. Переговори, як засіб подолання конфліктів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Успішна орієнтація на проблему.
2. Позитивні висловлювання партнеру переговорів.
3. Початкові фази встановлення контакту.
4. Важливі особистісні якості учасників переговорів.
5. Способи переконливості, що використовуються в контакті.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Маніпулятивні технології в переговорному процесі та протидія ним.
2. Діагностика і корекція маніпулятивних проявів в педагогічному спілкуванні.
3. Вимоги до учасників переговорного процесу.
4. Закономірності переговорного процесу.

5. Роль позитивних висловлювань в переговорному процесі.

Тема 11. Регулювання конфліктних ситуацій. Регуляція психічних станів, викликаних конфліктами.

Завдання для самостійної роботи:

1. Основні види педагогічних конфліктів.
2. Специфіка проходження педагогічних конфліктів.
3. Внутрішньоособистісні конфлікти у підлітків.
4. Міжособистісні конфлікти: невротизація дитини, конфлікт сподівань, підвищені або знижені вимоги з боку батьків та ін.
5. Заходи попередження та профілактика конфліктів у школі.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Роль практичного психолога при врегулюванні конфліктів в школі.
2. Вплив соціальних криз суспільства на психічний стан дітей і підлітків.
3. Діагностика і корекція агресивної поведінки підлітків в роботі практичного психолога.
4. Психопрофілактика агресивності підлітків в роботі практичного психолога.
5. Робота шкільного психолога з «важкими» підлітками.

Тема 12. Вирішення конфліктів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Способи впливу дітей один на одного при виникненні ігрового конфлікту.
2. Педагогічні конфліктні ситуації.
3. Основні питання для самоаналізу учасника конфлікту.
4. Принципи роботи посередника з конфліктантами.
5. Резюме.

Теми для доповідей та рефератів:

1. Профілактика конфліктних ситуацій, які виникають в роботі практичного психолога.
2. Формування позитивного психологічного клімату в педагогічному колективі і вплив на цей процес практичного психолога.
3. Робота практичного психолога по діагностиці і корекції емоційного стану учнів.
4. Причини виникнення і способи врегулювання конфліктів між батьками і дітьми.
5. Консультативна допомога практичного психолога «проблемним сім'ям».

9. Методи навчання:

Словесні (розповідь, бесіда, лекція тощо), практичні заняття з використанням рольових ігор, метод проблемного навчання, самостійна робота студентів, робота в інтернет-просторі, інтерактивні методи навчання, рольові ігри, метод проектів, технологія розвитку критичного мислення тощо.

10. Методи контролю

Усне опитування, колоквіуми, поточне тестування, виконання письмових завдань, перевірка виконання самостійної роботи, вирішення проблемних задач, підготовка презентації, самооцінювання, залік.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінки **«відмінно» (А)** заслуговує слухач, який виявив всебічні, системні й глибокі знання та розуміння навчального матеріалу і вміння вільно виконувати передбачені програмою завдання, ознайомлений з основною і додатковою психологічною літературою.

Зазвичай, оцінка **«відмінно»** ставиться студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних категорій і понять психології вищої школи, усвідомлюють значення наукових знань для організації педагогічного процесу та науково-педагогічної діяльності викладача, творчо використовують їх при розв'язанні ситуаційних психолого-педагогічних завдань.

Оцінки **«добре» (ВС)** заслуговує студент, який виявив повне знання та розуміння навчального матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв рекомендовану основну психологічну літературу.

Як правило, оцінка **«добре»** виставляється студентам, які засвідчили системні знання та розуміння з психології вищої школи і здатні до їх самостійного поповнення та оновлення під час подальшої навчальної роботи і професійної діяльності. Одночасно вони допустили несуттєві неточності, пропуски, помилки, які змогли самостійно виправити.

Оцінки **«задовільно» (ДЕ)** заслуговує студент, який виявив знання та розуміння основного навчального матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією, частково справився з виконанням передбачених програмою завдань, ознайомлений із частиною рекомендованої основної психологічної літератури.

Зазвичай, оцінка **«задовільно»** виставляється студентам, які допустили суттєві помилки у відповіді на семінарському занятті, іспиті або при виконанні тестових завдань, але продемонстрували здатність усунути ці помилки за допомогою викладача.

Оцінка **«незадовільно» (Fх)** виставляється студентові, який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не знайомий з основною психологічною літературою.

Як правило, «незадовільна» оцінка виставляється студентам, у яких відсутні знання з психології вищої школи або їх недостатньо для продовження навчання чи початку професійно-педагогічної діяльності.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Сума	
ЗМ1		ЗМ2			ЗМ3			ЗМ4					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
10	10	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення:

Мультимедійні засоби (електронні підручники, словники, енциклопедії, відео-, та аудіо матеріали; ресурси Інтернету, мультимедійні дошки). Використання системи дистанційного навчання «Moodle», яка є засобом отримання студентами необхідної інформації, активізації, комунікації, перевірки знань, умінь та навичок.

14. Рекомендована література

Основна

1. Безпальча Р. Технологія попередження конфліктів. - К.: Главник, 2007. – 128 с.
2. Вахоцька І. О Конфліктологія. - Умань : Жовтий О. О., 2012. - 221 с.
3. Джелалі О.В. Психологія вирішення конфліктів. - К.-Х., 2006. – 320 с.
4. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління. - К.: Центр навчальної літератури, 2005.- 455 с.
5. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління. - К.: Центр навчальної літератури, 2005.- 455 с.
6. Ільїна Н. М. Конфлікти в загальноосвітній школі. - Суми : Університетська книга, 2015. - 182 с.
7. Калаур С.М Соціальна конфліктологія Тернопіль. - Астон, 2010.- 359 с.
8. Коберник Л.О. Конфліктні форми поведінки: виникнення та їх подолання в юнацькому віці. - Умань: СПД Жовтий, 2009. – 57 с.
9. Кол. авт. Г.В. Жаворонкова, О.М. Скібіцький, Т.В. Сівашенко Управління конфліктами. - К.: Кондор, 2011.- 170 с.
10. Мілютіна К.Л. Технологія попередження конфліктів. - К.: Главник, 2007. – 127 с.
11. Орлянський В.С. Конфліктологія. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 158 с.

12. Павлютенков Є.М. Конфлікти: сутність і подолання. - Х.: Основа, 2008. – 222 с.
13. Пов'якель Н. Психологія вирішення педагогічних конфліктів. - К.: Шкільний світ, 2008. – 126 с.
14. Пов'якель Н. Психопрофілактика конфліктів. - К.: Шкільний світ, 20012. – 122 с.
15. Русинка І.І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами. - К.: Професіонал, 2007. – 334 с.
16. Русинка І.І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами. - К.: Професіонал, 2007. – 334 с. http://udpu.org.ua/library_files/420419.pdf
17. Скібіцька Л.І. Конфліктологія. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 384 с. http://udpu.org.ua/library_files/416723.pdf
18. Скібіцька Л.І. Конфліктологія. - К.: Кондор, 2011.- 383 с.
19. Скібіцька Л.І. Конфліктологія. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 384 с.
20. Цюрупа М.В. Основи конфліктології та теорії переговорів. - К.: Кондор, 2006. – 169 с.
21. Яхно Т.П. Конфліктологія та теорія переговорів. - К.: Кондор, 2006. – 169 с.

Допоміжна

1. Агеев В.С. Межгрупповое взаимодействие: социально-психологические проблемы. - М.: Изд-во МГУ, 2000. - 240 с.
2. Бодаев А.А. Личность и общение. Избр. тр. - М.: Педагогика, 1983. - 272 с.
3. Бэрон Р., Ричардсон Д. Агрессия. - СПб.: ПИТЕР, 2000. -351с.
4. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. -К.: Наукова думка,2006. - 190с.
5. Кабаченко Т.С. Психология в управлении человеческими ресурсами. - М.-СПб.- К: ПИТЕР, 2003. - 400 с.
6. Карамушка Л.М. Психологія управління закладами середньої освіти. - К.: Ніка-Центр, 2000. - 331 с.
7. Коломінський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту. - К.: МАУП, 1996. - 176 с.
8. Кордуелл М. Психология. А-Я: Словарь-справочник. - М.: ГРАНД, 1999.-442с.
9. Корнелиус Х., Фэйр ЛЛ. Выиграть может каждый. Как разрешать конфликты. - М.: СТРИНГЕР, 2002. - 212 с.
10. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник - К: Київська книжкова фабрика, 1995. - 304 с.
11. Кроник А.А. Межличностное оценивание в малых группах. - К.: Наукова думка, 1982.- 158 с.
12. Кудряшова Л.Д. Каким быть руководителю: психология управленческой деятельности. - Л.: Лениздат, 2006. -158с.
13. Ладанов И.Д. Практический менеджмент. Часть III. Управление персоналом. - М.: «Ника», 2001.
14. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці. - К: Наукова думка, 1998. — 440 с.
15. Мескон М.Х, Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. - М.: Дело, 1992.- 702 с.
16. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. -К.:Либідь, 1990.- 192с.
17. Основи психолого-управлінського консультування / За наук. ред. Л.М.Карамушки. - К.: МАУП, 2002. - 136 с.
18. Панасюк А.Ю. Управленческое общение. - М.: Экономика,1990. - 112с.
19. Парыгин Б.Д. Социально-психологический климат коллектива. / Под ред В. А.Ядова. - Л.: Наука, 2001 - 192 с.
20. Пезешкиан Н. Психотерапия повседневной жизни: Тренинг разрешения конфликтов. - СПб.: Речь, 2001. - 288 с.
21. Пірен МІ. Основи конфліктології. - К., 1997. - 270 с.

22. *Платонов Ю. П.* Психология коллективной деятельности: Теоретико-методологический аспект. - Л.: Изд-во Ленингр. Ун-та, 1990. - 184 с.
23. *Психология.* Словарь / Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. - М.: Политиздат. - 2-е изд-е, 1990. - 494 с.
24. *Рояк А.А.* Психологический конфликт и особенности индивидуального развития личности ребенка. - М.: Педаго-гика, 2008.-113с.
25. *Рыбакова М.М.* Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе. - М.: Просвещение, 2001. - 128 с.
26. *Самыгин С.И.* Психология управления: Учебное издание. — Ростов-на-Дону: Феникс, 2000.
27. *Свенцицкий А.Л.* Социальная психология управления. - Л.: Изд-во Ленингр. ун-та., 2006. — 176 с.
28. *Скотт Д. Г.* Конфликты. Пути их преодоления. - К.: Внешторгиздат, 1991. -- 191 с.
29. *Управленческое консультирование* / Под ред. М.Кубра. - М.: «Интерексперт». - 1992. - Т. 1. - 319 с.; Т. 2. - 350 с.
30. *Урбанович А.А.* Психология управления: Учебное пособие. — Ми.: Харвест, 2003. — 640 с.
31. *Федорчук В.М.* Розвиток комунікативної компетентності викладача. Соціально-психологічний тренінг. - Кам'янець-Подільський: «Абетка», 2003. - 240 с.
32. *Фишер Р., Юри У.* Путь к согласию или переговоры без поражения. — М.: Наука, 1990. — 158 с.
33. *Чалдини Р.* Психология влияния. - СПб.: ПИТЕР, 2000. 270 с.
34. *Шакуров Р.Х.* Социально-психологические основы управления: руководитель и педагогический коллектив. - М.: Просвещение, 1990. - 208 с.
35. *Шейнов В.П.* Конфликты в нашей жизни и их разрешение. - Мн.: Амалфея, 2006. – 288 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Нормативна база (Законои, Положення, Укази, листи МОНУ).
2. Використання інформації про психічну діяльність особистості, розміщеної на веб-сторінках:
 - <http://psy.piter.com> – статті, психологічні новини
 - <http://psylib.org.ua> – архів книг з психології